

אַנטוואַן דה סנט־אַקזופּרי

טיסת לילה

אדמת אנוש

תרגום מצרפתית: משה מרון

בעריכת גדעון טיקוצקי ודורית פרידמן

ספרית פועלים

Antoine de Saint-Exupéry
Vol de nuit suivi de Terre des hommes
Traduits en hébreu par Moshé Meron
et revus par Giddon Ticotsky et Dorit Friedman

תרגום הקטעים מאנגלית, שפירוטם מופיע בנספח ב' – ערך רמות.
סייעו בתרגום מונחים מתחום התעופה וליוו את המהדורה: ערך רמות, זאב רו ונחום טופז

מפות, ובהן ציון חלק מהמקומות הנזכרים בשני הספרים,
משולבות באחרית הדבר.

עיצוב העטיפה: תמיר להב-רדלמטר
הקלדה, סדר ועימוד: אילנה לאסרי

© Éditions Gallimard, Paris

© All rights of the Hebrew Translation reserved
by Sifriat Poalim – Hakibbutz Hameuchad
Publishing House Ltd.
P.O.B. 1432, Bnei-Brak
Tel: 03-5785810, Fax: 03-5785811
Printed in Israel 2012

אין להעתיק, לשכפל, לצלם, להקליט, לתרגם,
לאחסן במאגר מידע או להפיץ ספר זה
או קטעים ממנו בשום צורה ובשום אמצעי,
אלקטרוני, אופטי או מכני (לרבות צילום
והקלטה), ללא אישור בכתב מהמוציא לאור

© כל הזכויות בעברית שמוורות לספרית פועלים – הקיבוץ המאוחד בע"מ
ת"ד 1432, בני ברק
טל' 03-5785810, פקס' 03-5785811
הדפסה: ראמים
תל אביב, תשע"ג, 2012

מסת"ב 978-965-02-0677-2 ISBN

אתר ההוצאה: <http://www.kibutz-poalim.co.il>

תוכן

טיסת לילה (1931)	7
אדמת אנוש (1939)	77
I	הקו 80
II	החברים 95
III	המטוס 109
IV	איתני הטבע 114
V	המטוס והפלנטה 125
VI	נווה מדבר 137
VII	במדבר 143
VIII	בלב המדבר 174
IX	בני האדם 217

אחרית דבר מאת גדעון טיקוצקי 265

נספחים

א	דבר המתרגם על אדמת אנוש	307
ב	על מבנה אדמת אנוש	309

טיסת לילה

(1931)

1

הגבעות, מתחת למטוס, כבר העמיקו את שובל צֶלֶן בזהב הערב. המישורים נזדהרו באור שאינו כָּלָה: בארץ זו אין הם חדלים לזרות את זהבם, כשם שאינם חדלים, עם תום החורף, לזרות את שלגיהם. והטייס פֶּפֶיָאן, שהביא מקצה הדרום לבואנוס איירס את הדואר של פֶּטְגוֹנְיָה, זיהה את בוא הערב על פי אותם סימנים שאתה מוצאם במימיו של נמל: אותו שקט, אותם קמטים קלים שעננים שלווים מציירים במרומז. הוא נכנס אל תוך אגן עצום ומלא אושר. הוא היה עשוי גם לחשוב, בשקט ההוא, כי יצא לו לשוח, כרועה צאן כמעט. הרועים בפֶּטְגוֹנְיָה נעים לאֶטֶם מעדר לעדר: הוא נע לו מעיר לעיר, רועה את הערים הקטנות. מדי שעתיים היה פוגש עדרים שבאו לרוות את צימאונם על שפת נהר, או ללחך מעשב השדה. יש אשר, כעבור מאה קילומטר של ערבות שוממות יותר מן הים, היה פוגש חווה נידחת, שנראתה כסוחפת לאחור, בנחשול של כרי מרעה, את מטען חיי האנוש שבה; אור־או היה מברך את הספינה ההיא לשלום.

”כבר רואים את סֶן חוֹלִיאָן; ננחת תוך עשר דקות.”
אלחוטן המטוס שידר את הידיעה לכל תחנות הקו. לאורך אלפיים וחמש־מאות קילומטר, מִמְצֵר מְגֶלָאן עד בואנוס איירס, השתרעו תחנות ביניים כאלה בזו אחר זו, אולם התחנה הזאת נפקחה אל גבולות הלילה, כשם שבאפריקה נפקח אל המסתורין אחרון המקומות המיושבים.
האלחוטן העביר פתק לטייס:
”יש כל כך הרבה סערות, שהרעשים הסטטיים ממלאים לי את האוזניים. אתה תלון בסן חוליאן?”

פְּבִיאַן חייך: השמים היו שלווים כמו אקווריום וכל התחנות שלפניהם הודיעו להם, "שמים נקיים, אין רוח." הוא השיב: "נמשיך."

אבל האלחוטן סבר כי סערות מפלסות להן דרך אי-שם, כאותן תולעים החודרות ללב הפרי, וכי גם אם הלילה יהיה יפה, הוא בכל זאת ישתבש: הוא נרתע מלהיכנס למחשך המאיים להירקב.

בעודו מאט את סיבובי מנועו לקראת הנחיתה בסן חוליאן, פביאן חש לְאָה. כל אשר ממתיק את חיי בני האדם הלך וגדל לקראתו: בתייהם, בתי הקפה הקטנים שלהם, העצים בטיילות שלהם. הוא היה כאותו כובש אשר, בתום כיבושיו, מקיף במבטו את שטחי האימפריה ומגלה את אושרם הצנוע של בני האדם. עלה בפביאן הצורך להניח את נשקו, לחוש את כובד גופו ואת מחושיו – אף במצוקות שמורה מידה של עושר – ולהיות כאן אדם פשוט, הצופה מן החלון במחזה שלא ישתנה עוד לעולם. די היה לו בכפר הקטנטן הזה – הוא היה מקביל את פניו: משבחרף, די לך במקריות קיומך ואתה עשוי גם לאהוב אותה. היא מציבה לך גבולות בדומה לאהבה. פביאן השתוקק לחיות כאן לאורך זמן, לזכות כאן בחלקת הנצח שלו, כי הערים הקטנות, שבהן חי שעה קלה, והגינות המוקפות חומות ישנות שהוא חצה, כמו נועדו בעיניו להתקיים לעד ומחוצה לו. והכפר עלה לקראת הצוות ונפקח לפניו, ופביאן הרהר ברעיו, בנערות הענוגות, באינטימיות של מפות השולחן הלבנות, בכל מה שמתביית לו אט-אט לעולמים. והכפר השתרע כבר ממש מתחת לכנפיים, פורש את מסתרי גינותיו המגודרות, שחומותיהן לא עוד גוננו עליהן. אבל מרגע שפביאן נחת, נתחורר לו כי לא ראה אלא את תנועתם האטית של בני אדם אחדים בינות לאבניהם. הכפר הזה הקפיד לשמור, בעצם קיפאוננו, על סוד תשוקותיו. הכפר הזה דחה כל רכות: נחוץ היה לוותר על פעולה כדי לחוות אותה.

משחלפו עשר הדקות של חניית הביניים, היה על פביאן לצאת שוב לדרך.

הוא סובב את ראשו לעבר סן חוליאן: היא לא הייתה עוד אלא חוֹפֵן של אורות, ובהמשך, של כוכבים, עד שנמוג האבק ששבה את לבו.

“אני כבר לא רואה את המחווניים: אפעיל תאורה.”

הוא הפעיל את המפסקים, אך הנורות האדומות של תא הטייס הפיצו על המחוגים אור כה מהול בכחול הערב, עד שנבצר ממנו לשוות להם צבע. הוא העביר אצבעות על פני אחת הנורות: אצבעותיו בקושי עטו גוון.

“מוקדם מדי.”

ועם זאת, הלילה עלה כעשן כהה, וכבר מילא את הגאיות. לא הבחינו עוד בינם לבין המישורים. ועם זאת, הכפרים כבר הוארו והחליפו ביניהם נגוהות. ואף הוא, במגע אצבע, הפעיל את אורות הניווט, כמשיב ברכה לכפרים. הקרקע התמלאה קריאות של אור, כשכל בית מדליק את כוכבו אל מול הלילה העצום, בדומה למגדלור המופנה אל הים. כל מה שכיסה על חיי האנשים כבר נצנץ. פביאן התפעל מן הכניסה אל תוך הלילה, שהתרחשה הפעם כמו כניסה לנמל, אטית ויפה.

הוא רכן אל תוך תא הטייס. רדיום המחוגים החל לזרוח. בזו אחר זו בחן הטייס את הספרות, לשביעות רצונו. הוא מצא עצמו יושב יציב בשמים הללו. נגע-לא-נגע באצבעו בקורת הפלדה של הכנף, חש פמתכת את זרימת החיים: המתכת לא רטטה, אלא חיה. חמש-מאות כוחות הסוס של המנוע הולידו בחומר זרם ענוג מאוד, שהפך את הקרח שבו לבשר קטיפתי. פעם נוספת חש הטייס בטיסתו, לא סחרחורת, לא שיכרון, כי אם את פעולתו המסתורית של הבשר החי.

עתה שב והרכיב לעצמו עולם שבו תמרן והתרווח לו בנינוחות. הוא תופף באצבעותיו על לוח המחווניים, עבר על המפסקים אחד-אחד, זו מעט, היטיב להשעין את גבו וחיפש לעצמו את התנוחה הטובה ביותר, לחוש היטב את התנודות של חמישה טון המתכת השעונים על כתף הלילה המשתנה. אחר כך גישש, דחף למקומו את פנס החירום שלו, שמט אותו, מצא אותו שוב, דאג שלא יחליק, שוב שמט אותו ותופף על כל המצערות, להבטיח את נגישותן בעת הצורך, ולהכשיר את אצבעותיו לקראת עולם סומא. ואז, כשאצבעותיו כבר הכירו כל זאת, הרשה לעצמו להדליק מנורה, לקשט את תאו במכשירים מדויקים, ועָקב, באמצעות המחווניים בלבד, אחר כניסתו אל תוך הלילה, כניסה שכמוה כצלילה. אחר כך, כשדבר לא התנדנד, לא רטט ולא רעד,

ונתייצבו גם מד האופק המלאכותי, מד הגובה וקצב המנוע, התמתח מעט, השעין את עורפו על עור מושבו, והחל מהרהר אותו הרהור עמוק בטיסה, שאתה מתענג עליו, שעה שבלבך תקווה חסרת פשר.

וכעת, בעיצומו של לילה, כמו שומר לילה, הוא מגלה כי הלילה מצביע על האדם: אותן קריאות, אותם אורות, אותה הדאגה. אותו כוכב פשוט בחושך: בדירותו של בית. כוכב אחד פְּכָה: זהו בית הנסגר על אהבתו. או על שיממונו. זהו בית שחדל לאותת אל שאר העולם. אין הם יודעים למה הם מייחלים, האיכרים הללו הרכונים במרפקיהם על השולחן, אל מול מנורתם: אין הם יודעים עד היכן מגעת תשוקתם, בלילה הגדול הסוגר עליהם. אבל פביאן חושף את תשוקתם בהגיעו ממרחק אלף קילומטר, כשהוא חש את נחשולי המצולות העמוקים המעלים ומורידים את המטוס הנושם; לאחר שחצה עשר סערות, כאילו היו הן ארצות שניטשה בהן מלחמה, וביניהן – בְּהָרוֹת ירח; בעודו משיג את האורות ההם, בזה אחר זה, בתחושת ניצחון. אנשים אלה סבורים כי מנורתם מפיצה את אורה עבור שולחן צנוע, אך במרחק שמונים קילומטר מהם, כבר נוגעת ללב קריאת האור הזו, כאילו טלטלה בייאושם, מלב אי שומם, לנוכח הים.

2

שלושת מטוסי הדואר מפֶּטְגוֹנְיָה, מצ'ילה ומפֶּרְגוֹנְאִי, שבו כך מן הדרום, מן המערב ומן הצפון, בדרכם לבואנוס איירס. שם ציפו למטענם כדי להטיסו, סמוך לחצות, במטוס לאירופה.

שלושה טייסים, כל אחד בירכתיו של תא כבד כְּאַרְכָּה, אבודים בלילה, הרהרו בטיסתם, והחלו יורדים אט־אט משמיהם, הסוערים או השלווים, לעבר הכרך, כאיכרים מוזרים היורדים מהריהם.

ריבֶּר, האחראי על הרשת כולה, פסע הלוך ושוב על מסלול הנחיתה של בואנוס איירס. הוא שמר על שתיקה, שפן עד להגעת שלושת המטוסים, נותרה היממה הזו מאיימת. דקה אחר דקה, ככל שהוסיפו המברקים להגיע אליו, גברה בלב ריבֶּר ההכרה הברורה כי הוא ממלט דבר־מה מן הגורל, מפחית את חלקו של הלא נודע, ומחלץ את צוותיו מתוך הלילה, אל חוף מבטחים.

אחד העובדים הזוטרים ניגש לריבֶּר והעביר לו שדר מתחנת האלחוט:

"המטוס מצ'ילה מוסר שהוא מבחין באורות של בואנוס איירס."
"טוב."

כעבור זמן קצר ישמע ריבֶּר את המטוס הזה: הלילה כבר הביא אחד מהם אל יעדו, בדומה לים מלא גאות, שֶׁפֶל ומסתורין, המניח על החוף את האוצר שהוא טלטל זמן רב כל כך. ומאוחר יותר יקבלו מידי הלילה את שני המטוסים האחרים.

רק אז תגיע היממה הזאת אל קצה. רק אז ישכבו הצוותים היגיעים לישון ויחלפו בצוותים רעננים. ואולם לריבֶּר לא תהיה מנוחה: הדואר לאירופה, בתורו, יעמיס עליו דאגות. וכך יהיה תמיד. לראשונה תמה הלוחם הוותיק על שהוא חש עייפות. לעולם לא תדמה הגעת המטוסים

לאותו ניצחון החותם מלחמה ופותח עידן מאושר של שלום. לעולם לא תהיה עבורו אלא צעד אחד שנצערד ומקדים אלפי צעדים כמותו. נדמה היה לריבייר כאילו הוא מרים משא כבד מאוד בזרועותיו הנטויות זה זמן רב: מאמץ נטול מנוחה ונטול תקווה. "אני מזדקן..." הוא הזדקן כאשר הפעולה לא השביעה אותו. הוא תמה על שהגנו מהרהר בבעיות שמעולם לא עסק בהן. ועם זאת, התייצב בפניו, בלחישה מלנכולית, צרור המנעמים שהוא תמיד הרחיק מעליו: אוקיינוס שאבד. "האומנם כל זה קרוב כל כך?.." הוא נוכח לדעת כי מפעם לפעם רחה לעת הזקנה, ל"כשיהיה לו זמן", את כל אשר ממתיק חייהם של בני אדם. כאילו באמת אפשר שיהיה לך זמן ביום מן הימים, כאילו שאתה משיג, בקצה חיך, את השלווה הברוכה שהעלית בדמינוך. אלא שאין שלוה. ואולי אין ניצחון. לעולם אין ביטחון שכל מטוסי הדואר יגיעו בשלום. ריבייר נעמד לפני לְרו, מנהל עבודה ותיק, שהיה שקוע במלאכתו. לרו עבד גם הוא ארבעים שנה. והעבודה סחטה את כל כוחותיו. כאשר לרו שב לביתו בסביבות השעה עשר בערב, או בחצות, לא היה זה עולם אחר שנפתח בפניו, אף לא פתח מילוט. ריבייר חיך אל האיש הזה, שהרים את פניו הכבודות והצביע על ציר שהכחיל: "זה היה קשה, אבל הכנעתי אותו." ריבייר גחן על הציר. הוא שב ונשבה בקסמי המקצוע. "צריך יהיה לומר לסדנאות שידאגו לא להדק כל כך את החלקים האלה." ריבייר מישש באצבע את סימני השחיקה, ופנה שוב אל לְרו. שאלה מוזרה עלתה על שפתיו, למול אותם קמטים חמורי סבר. הדבר העלה חיך על פניו:

"התעסקת הרבה באהבה בחיך, לְרו?"

"הו! האהבה, אתה יודע, אדוני המנהל..."

"אתה כמוני, אף פעם לא היה לך זמן."

"לא יותר מדי..."

ריבייר הקשיב לצליל קולו כדי להבחין אם תשובתו מרירה: היא לא הייתה מרירה. האיש הזה חש, אל מול פני עברו, את סיפוקו השלֵו של נגר שאך השלים את שיופו של לוח עץ יפה: "זהו, זה נשלם."
 "זהו, חשב ריבייר, "חיי נשלמו."

הוא רחה את כל המחשבות הנוגות שהביאה עליו עייפותו, ופנה אל סככת המטוסים, כי המטוס מצ'ילה טרטר.

אדמת אנוש

(1939)

האדמה, יש בה כדי ללמדנו על עצמנו יותר מכל הספרים. משום שהיא עומדת איתן כנגדנו. האדם מגלה את עצמו שעה שהוא מתמודד מול המכשול. ואולם לשם כך נחוץ לו כלי עבודה. נחוצות לו מקצועה או מחרשה. האיכר, כשהוא חורש, קורע אט-אט סודות אחדים מן הטבע, והאמת שהוא מחלץ הנה חובקת עולם. כך גם המטוס, כלי עבודתם של קווי האוויר, מערב את האדם בכל הבעיות הנושנות.

תמיד ניצבת לנגד עיני תמונת ליל הטיסה הראשונה שלי בארגנטינה, לילה אפל שזרחו בו לבדם, כמו כוכבים, האורות המעטים הפזורים במישור.

כל אחד מהם סימן, באוקיינוס המחשכים הזה, נס של תודעה. הנה בבית זה קראו, הרהרו, המתיקו סוד. באחר, ביקשו אולי לחקור את החלל, שקעו בחישובי הערפלית של אנדרומדה. כאן אהבו. מפעם לפעם הבהיקו בשדה אותם אורות אשר תבעו את מקורות מחייתם. עד לצנועים שבהם, זה של המשורר, של המורה, של הנגר. אך בין הכוכבים החיים הללו, כמה חלונות סגורים, כמה כוכבים כבויים, כמה אנשים רדומים...

והרי יש להשתדל להצטרף, יש לנסות ולתקשר עם אחדים מן האורות האלה הבווערים במרחק זה מזה בשדה.

I

הקו

היה זה בשנת 1926. זה עתה הצטרפתי כטייס צעיר לחברת לְטֶקוֹאָר, שהפעילה, לפני אַאָרופּוֹסְטָל וְאִיר פְּרָאנְס, את הקו טולוז-דֶקָאָר. שם רכשתי את המקצוע. עברתי בתורי, בדומה לעמיתי, אותה השתלמות שהצעירים עברו בטרם נפל בחלקם הכבוד להטיס את הדואר: ניסויי מטוסים, גיחות בין טולוז ופְּרִינְיָאן, שיעורי מטאורולוגיה משמימים במעמקי מוסך קפוא. חיינו בפחד מפני הָרִיָה של ספרד, שטרם הכרנום, וביראת כבוד כלפי הוותיקים.

ותיקים אלה, היינו שבים ופוגשים אותם במזנון, מחוספסים, מרוחקים קמעה, בהרעיפם עלינו ממרום גובהם את עצותיהם. וכשאחד מהם היה שב מאֶלִיִּקְנֶטָה או מקזבלנקה, מצטרף אלינו באיחור, סרבל העור שלו ספוג גשם, ואחד מאתנו, מבויש, חוקר אותו על מסעו, היו תשובותיו הקצרות, בימי סערה, מעמידות לנגד עינינו עולם של דמיון, מלא מלכודות, מהמורות, צוקים מזדקרים בפתאום ומערבולות שיש בהן כדי לעקור ארזים. דרקונים שחורים שמרו על פתחי העמקים, אלומות ברקים כיתרו את הפסגות. ותיקים אלה היטיבו לטפח את יראת הכבוד שלנו. אך מפעם לפעם, לעד ייגון זכרו, אחד מהם לא שב.

כך זכורה לי אחת משיבותיו של בירי, שמצא את מותו מאוחר יותר בהרי הקוֹרְבֵיִיר.* הטייס הוותיק אך זה התיישב בינינו ואכל בכבודת בלי לומר מילה, כתפיו עדיין רצוצות מן המאמץ. היה זה בערבו של

* אזור הררי צפונית-מזרחית לפירנאים (les Corbières).

אחד מאותם ימים רעים, כשמקצהו של קו הדואר עד קצהו, השמים רקובים וההרים כולם נראים בעיני הטייס כמתגוללים ברפש, כאותם תותחים קרועי כבלים שהיו חורצים את סיפוני המפרשיות של פעם. הבטתי בכירי, בלעתי את רוקי והרהבתי עוז לשאול אותו אם טיסתו הייתה קשה. בירי לא שמע, מצחו קמוט, רכן על צלחתו. במטוסים חשופי התאים, במזג אוויר רע, היו גוחנים מחוץ למגן הרוח כדי להיטיב לראות, וצליפות הרוח היו שורקות ממושכות באוזניים. לבסוף הרים בירי את ראשו, נראה כשומע אותי, נזכר, ולפתע פרץ בצחוק צלול. וצחוק זה הקסים אותי, שכן בירי לא הרבה לצחוק. הצחוק הקצר האיר את לאותו. הוא לא הוסיף כל הסבר לניצחוננו, הרכיז ראשו, וחזר ללעוס בשקט שהשתרר. אך בתוך אפרורית המזנון, בין העובדים הזוטרים הבאים לפוש כאן מיגיעות היום הצנועות, חבר זה, כבד-הכתפיים, נראה בעיני עוטה אצילות יוצאת דופן; מבעד לקליפתו הקשוחה בצבץ המלאך שהכריע את הדרקון.

בא סוף-סוף הערב שנקראתי בו למשרד המנהל. הוא אמר לי בפשטות:
"אתה תצא מחר."

נשארתי שם, עומד, מחכה שיורה לי ללכת, ואולם, כעבור רגע של שתיקה הוא הוסיף:

"אתה הרי מכיר את ההוראות?"

המנועים באותם ימים לא היו אמינים כמנועים היום. תכופות היו בוגדים בנו באחת, ללא הודעה מוקדמת, ברעש גדול של כלי חרס מתנפצים. וקצרה ידך למול רכסי הסלע של ספרד, שלא העניקו כל מחסה. "כאן, כשמנוע כושל", נהגנו לומר, "המטוס, לרוע המזל, אינו מאחר ללכת בעקבותיו." אבל מטוס אפשר להחליף. חשוב היה בעיקר שלא להתקרב אל קיר הסלע כעיוור. כמו כן, אסרו עלינו, תחת איום בסנקציות החריפות ביותר, טיסה מעל לים-העננים שכיסה את אזורי ההרים. טייס במצוקה, שנכנס לתוך צמר הגפן הלבן, עלול היה להתנגש בפסגות מבלי לראותן כלל.

ולכן, באותו ערב, התעקש קול אטי בפעם האחרונה על ההוראה:
"יפה מאוד לנווט לפי המצפן, בספרד, מעל לים העננים; אלגנטי מאוד, אבל..."

ועוד יותר לאט הוסיף:

“...אבל זכור: מתחת לים העננים... הנצח.”

וכך לפתע, עולם שלֹו זה, האחיד כל כך, הפשוט כל כך, שמגלים כשנוסקים מתוך העננים, לבש בעיני משמעות עלומה. הרוך הזה היה למלכודת. בדמיוני ראיתי מלכודת ענק לבנה זו פרושה שם, מתחת לרגלי. למטה לא שררו, כפי שאפשר היה לחשוב, לא שאונם של בני האדם, לא ההמולה, אף לא סחרורן התוסס של הערים, כי אם שקט מוחלט עוד יותר, שלווה נחרצת יותר. דבק לבן זה נהיה עבורי הגבול שבין המציאותי לבין הלא מציאותי, בין המוכר לבין המנוכר. וכבר חשתי שלחזיון אין כל משמעות, אלא מבעד לתרבות, לציביליזציה, למקצוע. יושבי ההרים הכירו גם הם את ים העננים. ועם זאת, לא גילו בו אותו מסך אגדי.

בצאתי מהמשרד ההוא, חשתי גאווה ילדותית. עמדתי בתורי, עם שחר, להיות אחראי למטען של נוסעים, אחראי לדואר של אפריקה. אך חשתי גם ענווה גדולה. הרגשתי שאינני מוכן די. ספרד הייתה דלה במקומות מחסה; חששתי, לנוכח התקלה המאיימת, שלא אדע היכן לחפש מנחת חירום, שיעניק לי מחסה. רכנתי מעל לצחיחות המפות, ולא גיליתי בהן את המידע הנחוץ לי; על כן, בלב מלא בליל זה של חשש וגאווה, פניתי לבלות אותו ליל שימורים אצל חברי ג'ומה. גיומה הקדים אותי במסעיו. גיומה הכיר את התחבולות העשויות לפתוח את ספרד בפניך. להדרכתו של גיומה נזקקתי.

כשנכנסתי אליו, חייך:

“שמעתי את הבשורה. אתה שמח?”

הוא ניגש לארון הקיר להוציא בקבוק יין פורט וכוסות, וחזר אלי, החיוך עדיין על שפתיו:

“נרים כוסיית לכבוד המאורע. אתה תראה, הכול יעבור בשלום.”

הוא הקריץ סביבו אמון בדומה למנורה הקורנת אור, החבר הזה, שמאוחר יותר עתיד היה לשבור שיא בחציית רכס האנדים ודרום האוקיינוס האטלנטי במטוסי דואר. כמה שנים קודם לכן, באותו ערב, חולצתו לגופו, זרועותיו שלובות תחת המנורה, והוא מחייך את הטוב

והמיטיב שבחיוכים, אמר לי בפשטות: "הסערות, הערפל, השלג, לפעמים כל זה יטריד אותך. חשוב אז על כל אלה שהתנסו בכך לפניך, ואמור בלבך בפשטות: 'במה שהצליחו אחרים, אפשר תמיד להצליח.'" תוך כדי כך גוללתי את המפות שלי וביקשתי ממנו בכל זאת לעבור אתי שוב קצת על הנתיב. וכך, רכזן מתחת למגורה, נשען על כתפו של הוותיק, שבתי ומצאתי אותה שלוהה שידעתי בתיכון.

אך מה מוזר שיעור הגיאוגרפיה שקיבלתי שם! ג'וֹמָה לא לימד אותי על אודות ספרד; הוא הפך את ספרד לידידה לי. הוא לא דיבר אתי על הידרוגרפיה, או על אוכלוסיות, אף לא על משק־חי. הוא לא דיבר אתי על גואַד'י'ס, כי אם על שלושת עצי התפוז אשר, בקרבת גואַד'י'ס, גובלים באחד השדות: "הישמר מפניהם, ציין אותם על גבי המפה שלך..." ושלוש עצי התפוז תפסו מאז מקום רב יותר מרכס הַסְּיֵירָה נְבָאָדָה. הוא לא דיבר אתי על העיר לורקה, אלא על חווה פשוטה שליד לורקה. על חווה רוחשת חיים. ועל בעל החווה. ועל בעלת החווה. ואותו זוג צמח, בהיותו נעלם במרחב, מרחק אלף וחמש־מאות קילומטר מאתנו, לממדי חשיבות שאין להם שיעור. ממוקמים היטב על מדרון ההר שלהם, כמו שומרי מגדלור, נכונים היו, תחת כוכביהם, להושיט עזרה לבני אדם.

כך העלינו מתהום נשייתם, מריחוקם הבלתי נתפס, פרטים שנעלמו מכל הגיאוגרפים בעולם. שכן רק נהר האַבְּרוֹ לְבָרו, המרווה ערים גדולות, מעורר את עניינם של הגיאוגרפים, אך לא אותו יובל המסתתר תחת העשבים ממערב למוטריל, אביהם־מזינם של כשלושים פרחים בלבד. "הישמר לך מן היובל, הוא יוצר מכשול בשדה... סמן גם אותו על מפתך." הו! עתיד הייתי לזכור נחש זה ממוטריל! נראה היה כדבר של מה בכך, לכלל היותר צודד לְבָן של צפרדעים אחדות באוֹוֹשוֹוֹ הקל, אלא שבמנוחתו עָצַם רק עין אחת. בגן העדן של מנחת החירום, שרוע מתחת לעשבים, הוא ארב לי במרחק אלפיים קילומטר מכאן. בהזדמנות ראשונה, היה הופכני לאלומת להבות...

כמו כן המתנתתי, בלי להירתע, לאותם שלושים כבשים קרביים הערוכים שם, במורד הגבעה, נכונים להסתער: "נדמה לך שאחו זה פנוי,

ולפתע הך! שלושים כבשיך אלה גולשים לך אל מתחת לגלגלים..."
ואני השבתי בחיוך מלא התפעלות לאיום מתעתע שכזה.

ואט־אט נהייתה ספרד של מפתי, מתחת למנורה, לארץ של סיפורי אגדה. סימנתי בצלב את מקומות המחסה ואת המלכודות. סימנתי את בעל החווה הזה, את שלושים הכבשים הללו, את היובל הזה. ציינתי את מיקומה המדויק של רועת הצאן הזו, שהגיאוגרפים התעלמו ממנה.

כשנפרדתי מגיוֹמָה, עלה בי צורך לצעוד בערב החורף הקפוא הזה. הרמתי את צווארון המעיל, וכיין העוברים ושבים הבורים, נשאתי בחובי להיטות טרייה. גאה התחככתי באותם אלמונים וסודי שמור בלבי. הם התעלמו ממני, ברברים אלה, אך את דאגותיהם, את ריגושיהם, בידי שלי יפקידו עם שחר, עם מטען שקי הדואר. בתוך ידי שלי יתפרקו מתקוותיהם. כך, מכורבל במעילי, צעדתי ביניהם כמי שמופקד על הגנתם, אך הם לא ידעו דבר על דאגתי להם.

הם גם לא קלטו את השרדים שקיבלתי מן הלילה. שהרי בעצם בשרי שלי נגעה אותה סערת שלגים שאפשר כי משמשה ובאה, ועלולה הייתה לסבך את מסעי הראשון. כוכבים כמו בזה אחר זה, כיצד ייודע הדבר לעוברים ושבים הללו? לבדי הייתי בסוד העניין. אותי עדכנו על עמדות האויב בטרם קרב...

בינתיים, ההוראות האלה שרתמו אותי בחומרה כזאת למשימה, נמסרו לי ליד חלונות הראווה המוארים, שזרחו בהם מתנות חג המולד. שם, נדמה, הוצגו בתוך הלילה כל נפלאות האדמה הזו, ואני טעמתי משיכרון הפרישות הזוחה. הייתי כלוחם תחת איום! מה לי ולאותם קישוטי בדולח מנצנצים שנועדו לחגיגות הערב, אותם אהילים, אותם ספרים. כבר טבלתי בקצף ערפלי השמים, כבר נגסתי, כטייס בקווי דואר האוויר, בציפתם המרה של לילות הטיסה.

השעה הייתה שלוש לפנות בוקר כשהעירו אותי. הסטתי את התריסים במחיידי, נוכחתי שיורד גשם על העיר, והתלבשתי בכוכד ראש. כעבור חצי שעה, יושב על מזוודתי הקטנה, המתנתי גם אני על המדרכה הבוהקת מגשם למאסף שיעבור וייקח אותי. כה רבים מחבְּרִי

לפני, ביום ההסמכה, ידעו אותה המתנה עצמה, שהלב מתכווץ בה מעט בקרבך. הוא הופיע סוף-סוף בפינת הרחוב, אותו רכב משכבר הימים, שהפיק רעש של גרוטאה משקשקת, וזכיתי בתורי, כמו חברי, להצטופף על הספסל, בין פקיד המכס שבקושי התעורר לפקידים אחדים נוספים. המאסף היה אפוף ריח עובש של פקידות מאובקת, של משרד ישן ששוקעים בו חייו של אדם. הוא עצר כל חמש-מאות מטר כדי להעלות מזכיר נוסף, פקיד נוסף, מפקח. אלה שכבר נרדמו ברכב השיבו בנהמה לא ברורה לברכתו של הנכנס החדש, וזה נדחס פנימה ככל שיכול ומיהר גם הוא להירדם. הייתה זו מין נסיעה עצובה על אבני המרצפת המעוקמת של טולוז; והטייס בקו הדואר, מעורב בין אותם פקידים, לא נבדל מהם בתחילה... ואולם פנסי הרחוב חלפו בזה אחר זה, שדה התעופה הלך וקרב, ומאסף ישן ורעוע זה לא היה עוד אלא גולם אפור שממנו עמד האדם להיוולד מחדש בהדרגה.

כך כל חבר, בבוקר שכזה, חש בקרבו, מתוך הזוטר הפגיע, הכפוף עדיין לרשעותו של אותו מפקח, איך נולד האחראי לדואר של ספרד ושל אפריקה, איך נולד זה אשר, בחלוף שלוש שעות, יתעמת בתוך הברקים עם דרקון האוספיטל... זה אשר, בחלוף ארבע שעות, משגבר עליו, יחליט מרצונו החופשי, כל כוח הסמכות בידיו, על עקיפה מן הים או על מתקפה ישירה כנגד גוש הרי אַלקוי*, זה אשר יתמודד עם הסופה, עם ההר, עם האוקיינוס.

כל חבר שנטמע כך בצוות אלמוני, תחת שמי החורף האפלים של טולוז, חש, בבוקר שכזה, איך צומח בקרבו השליט שכעבור חמש שעות, בהשאירו מאחוריו את גשמי הצפון ואת שלגיו, בהתנכרו לחורף, יאט את סיבובי המנוע ויתחיל להנמיך טוס בקיץ המלא, בשמש הזוהרת של אַליקנטה.

המאסף הישן נעלם, אך קדרותו, אי-הנוחות שבו, עודן חיות בזיכרוני. היטב סימל את הכשרת הקרקע ההכרחית לקראת ההנאות הקשות של מקצוענו. הכול עטה שם צחיחות מרשימה. ואני זוכר ששם נודע לי,

* אוספיטל – רכס הרים מדרום לכרצלונה (L'Hospitalet); הרי אַלקוי – במחוז אַליקנטה, דרומית לוולנסיה (Alcoy).

כעבור שלוש שנים, פחות מעשר מילים הוחלפו, דבר מותו של הטייס לְקָרִיִן, אחד ממאה החברים בקו, שביום אחד או בלילה אחד של ערפל, פרשו להם לנצח.

כך, בשעה שלוש לפנות בוקר, שרר אותו שקט כאשר שמענו את המנהל, שלא נראה באפלה, מרים קולו לעבר המפקח:

"לְקָרִיִן לא נחת הלילה בקזבלנקה."

"אה!" השיב המפקח. "אה?"

ונקרע מרצף חלומי, התאמץ להתעורר, הפגין את חריצותו והוסיף:

"אה! כן? לא הצליח לעבור? הוא שב על עקבותיו?"

אשר על כך, מעומק המאסף, נענה בפשטות: "לא." המתנו להמשך, אך כל מילה נוספת לא נשמעה. וככל שנקפו השניות, נהיה ברור יותר שבעקבות ה"לא" הזה לא תבוא כל מילה נוספת, שה"לא" הזה הוא סופי, לְקָרִיִן, לא זו בלבד שלא נחת בקזבלנקה, לעולם לא ינחת עוד בשום מקום.

וכך, באותו בוקר, בשחרו של מסע הדואר הראשון שלי, נכנעתי, בתורי, לטקסי הפולחן המקודשים של המקצוע; וחשתי חסר ביטחון כשהסתכלתי, מבעד לחלונות, באספלט הנוצץ שהשתקפו בו פנסי הרחוב. בשלוליות נראו משבי רוח עזים עוברים ביעף. וחשבת: "במסע הדואר הראשון שלי... באמת... המזל אינו משחק לי." נשאתי מבטי אל המפקח: "האם זה מזג אוויר גרוע?" המפקח העיף מבט מרוט לעבר השמשה: "זה לא אומר כלום, נהם לבסוף. ושאלתי את עצמי לפי איזה סימן מזהים מזג אוויר גרוע. גְיוֹמָה מחק אמש, בחיך אחד בלבד, את כל הניבויים העגומים שבהם הלעיטו אותנו הוותיקים, אבל הללו שבו ועלו בזיכרוני: "מי שאינו מכיר את הקו, עד לאחרון חלוקי האבן בו, אם ייתקל בסופת שלגים, לבי-לבי עליו... הו! כן! לבי-לבי עליו!" היה עליהם להציל את היוקרה, והם הנידו בראשיהם, והביטו בנו בחמלה קצת מביכה, כמקוננים על תום לבנו.

ואמנם, לכמה מבינינו כבר שימש מאסף זה מקלט אחרון? שישים, שמונים? הם הוסעו על ידי אותו נהג שתקן, בבוקר גשום אחד. הבטתי סביב: נקודות של אור נצצו באפלה, סיגריות סימנו הרהורים. הרהורים

צנועים של פקידים שהזדקנו. לכמה מבינינו שימשו בני־לוויה אלה פמליה אחרונה?

חשפתי גם סודות שהוחלפו בלחש. הללו נגעו במחלות, בכסף, בדאגות משפחה עגומות. הם הצביעו על חומות הכלא הדהוי שאנשים אלה הסתגרו בתוכם. ולפתע הופיעו לנגד עיני פניו של הגורל. ביורוקרט קשיש, חברי שבכאן, איש לא הוציא אותך מעולם לחופשי, ואין אתה אשם בכך. בנית לך את שלוותך תוך שסימאת במלט, מעשה טרמיטים, את כל פתחי המילוט אל האור. הצטנפת אל תוך ביטחונך הבורגני, שגרותיך, הטקסים החונקים של חיך הקרתניים, הקמת לך חומת מגן דלה זו כנגד הרוחות, הנחשולים והכוכבים. אינך רוצה לעסוק בשאלות הגדולות, עמלת די קשה לשכוח את דבר היותך אדם. אינך תושב של כוכב תועה, אינך מציב לעצמך שאלות נטולות מענה: אתה בורגני זעיר מטולוז. איש לא אחז בכתפיך מבעוד מועד. עכשיו יבש החומר שממנו קורצת והתקשה, ואיש לא יוכל עוד להעיר בקרבך את המוזיקאי הרדום, או את המשורר, או את האסטרונום שאולי שָׁן בך קודם.

אין אני מקונן עוד על סופות הגשמים. קסם המקצוע פותח בפני עולם שאתמודד בו, בעוד פחות משעתיים, פנים אל פנים, עם הדרקונים השחורים ועם הרכסים העטורים בלורית ברכים כחולים, עולם אשר עם בוא הליל, משוחרר, אפענח את דרכי בו מתוך הכוכבים.

כך התנהלה טבילתנו המקצועית, והתחלנו במסעותינו. מסעות אלה, על פי רוב, חלפו בלי אירועים מיוחדים. ירדנו שלווים, כצוללנים מנוסים, אל מעמקי שטחנו. כיום הוא נחקר ומוכר היטב.

בדרך כלל נראתה הטיסה בעינינו קלה. כאשר השמים מלאים אדים שחורים, כאשר ערפל, חול וים מעורבים בקלחת עד שאין להכיר ביניהם, כאשר ברכים זוהרים מתגלגלים בבוגדנות בכיצות שמים אלה, מיטהר הטייס מרוחות הרפאים הללו באבחה אחת. הוא מדליק מנורה. הוא מביא מזור אל ביתו, כאל תוך בקתה מבודדת בשממה אחוזת פחד. הצוות משייט במין נתיב תת־מימי, בתוך תא מואר.

הטייס, המכונאי והאלחוטן אינם מסתכנים עוד בהרפתקה, אלא

מסתגרים במעבדה. הם נשמעים למערכת מחוגים ולא עוד לנופים הנפרשים. בחוץ טובלים ההרים במחשכים, אך אין אלה הרים עוד. אלה הם כוחות בלתי נראים שיש לחשב את קרבנם. האלחוטן, בקפדנות, מתחת למנורה, רושם מספרים, המכונאי מסמן במפה והטייס מתקן את דרכו אם ניסוטו ההרים, אם הפסגות אשר ביקש לעקוף משמאל השתרעו למולו בתוך דממתן של הכנות צבאיות וסודן.

אשר לאלחוטני הקרקע התורנים, הללו מקפידים לרשום במחברותיהם, באותה שנייה ממש, אותן מילים שמכתיב להם חברם:

”חצות וארבעים, הכיוון שתיים-שלוש-אפס. במטוס הכול כשורה.”

כך טס היום הצוות. אינו חש כי הוא בתנועה. כמו בלב ים בלילה, רחוק הוא מאוד מכל נקודת אחיזה. ואולם המנועים ממלאים חדר מואר זה ברטט המשנה את טבעו. והזמן עובר. ובמחוונים, בנורות הרדיו, במחוגים הללו, פועלת אלכימיה בלתי נראית. משנייה לשנייה אותן תנועות סודיות, אותן מילים כבושות, אותה תשומת לב, מכינות את הנס. ובבוא השעה, יוכל הטייס להצמיד בבטחה את מצחו אל השמשה. הזהב מבצבץ מן האין: הוא קורן באורותיה של תחנת הביניים.

ועם זאת, ידענו כולנו מסעות בהם, באחת, באורה של נקודת תצפית מסוימת, במרחק שעתיים מן התחנה, שבנו והרגשנו בהתרחקותנו, כפי שלא הרגשנו בה אפילו בהודו, ואשר ממנה לא קיוונו עוד לשוב.

כך, כשחצה מְרְמוֹז לראשונה את דרום האוקיינוס האטלנטי במטוס ימי, הוא התקרב, עם רדת יום, אל אזור ”החור השחור”^{*}. הוא ראה למולו, מרגע לרגע, כיצד מתלכדים והולכים שובלי טורנדו, כשם שמול עיניך נבנית חומה, ואז הלילה מתנחל על אותה תכונה, להסתירה.

* ז'ן מְרְמוֹז – מחלוצי התעופה האזרחית. התווה, לצד סנט-אקזופרי, את הקישור האווירי של אירופה עם דרום אמריקה. כיום הוא גיבור לאומי בצרפת ובדרום אמריקה (Mermoz, 1901-1936); ”החור השחור” (Pot-au-Noir) – מילולית: כלי של משחה שחורה (לטיפול בעור, למשל), ובהשאלה: אזור של ערפלי-אימים באוקיינוס האטלנטי, סמוך לקו המשווה, שמקורם במפגש רוחות מחצי הכדור הצפוני עם רוחות מחצי הכדור הדרומי.

ובהשתחלו, כעבור שעה, מתחת לעננים, הגיח אל תוך ממלכה מופלאה.

נחשולי מים ניצבו שם צבורים, דוממים לכאורה, כעמודי השחורים של מקדש. הם נשאו, תְּפוחים בקצותיהם, את כיפתה האפלה והנמוכה של הסערה, אך מבעד לקרעים שבכיפה נפלו פיסות של אור, והירח המלא זרח מבין העמודים על גבי מרצפותיו הקרות של הים. ומרמוז המשיך בדרכו מבעד לחורבות שוממות אלה, פונה מערוץ אור אחד למשנהו, עוקף אותם עמודי ענק אשר, בלי ספק, נהם בהם הים הגואה, והתקדם במשך ארבע שעות לאורך קילוחים אלה של אור ירח, לעבר היציאה מן המקדש. וכה מהמם היה החיזיון הזה, עד כי מרמוז, משצלח את "החור השחור", נוכח לדעת שלא פחד.

זכורה לי גם אחת מאותן שעות שחוצים בהן את גבולות עולם המציאות: האיכונים האלחוטיים שנמסרו על ידי התחנות בסהרה היו שגויים כל אותן לילה, והטעו אותנו באורח חמור, את האלחוטן נְרִי ואותי. כאשר, בראותי את המים המבהיקים בעומקו של בקע שנפער בערפל, פניתי בחטף לעבר החוף, לא יכולנו לדעת אימתי זה העמקנו אל לכיים.

לא היינו בטוחים עוד שנגיע לחוף, שכן הדלק עלול היה לאזול. וגם אילו הגענו אל החוף, היה עלינו למצוא את התחנה. אלא שהייתה זו שעה של שקיעת הירח. בלי אפשרות לחיתוכי התמצאות, ובהיותנו כבר חירשים, נעשינו אט-אט עיוורים. הירח כבה כמעט כליל, כאור חיוור בערפל, שדמה לגוש שלג גדול. השמים מעלינו, בתורם, התכסו עננים, ונמצאנו מתמרנים בשיוט בין עננים לערפל, בעולם מרוקן מכל אור ומכל תוכן.

התחנות שהשיבו לנו, חדלו לעדכן אותנו באשר למצבנו: "אין איכונים... אין איכונים..." שכן קולנו הגיע אליהן מכל מקום ומשום מקום.

ולפתע, כשכבר נואשנו, נתגלתה נקודה מבהיקה באופק, מלפנים, בצד שמאל. שמחה גועשת הציפה אותי, נרי רכן לעברי ושמעתי אותו שר! הייתה זו בלי ספק התחנה, היה זה בלי ספק המגדלור שלה, כי הסהרה, כלילה, כבתה כולה והייתה לשטח גדול ומת. אולם האור נצנץ

מעט, ואחר כך כבה. פנינו לכיוון כוכב אחד, שנראה בשקיעתו, למשך דקות ספורות בלבד, באופק, בין שכבת הערפל לבין העננים.

אז ראינו אורות נוספים מבצבצים, ושמנו פנינו, בתקווה חרישית, לעבר כל אחד ואחד מהם, בזה אחר זה. וכשהאור נמשך, היינו עורכים את הבדיקה החיונית: "הדליקו אור," היה נרי מורה לתחנת סִיסְנֶרוֹס*, "כבו את המגדלור שלכם ושובו והדליקו שלוש פעמים." סיסנרוס כיבתה והדליקה את המגדלור שלה, אך האור הקשיח שעקבנו אחריו, לא נצנץ, כוכב בלתי משוחר.

למרות הדלק שהלך ואזל, נגסנו, בכל פעם, בפיתיון הזהב. היה זה בכל פעם אורו האמתי של המגדלור, הייתה זו בכל פעם התחנה ועמה החיים, ואז שוב נאלצנו להחליף כוכב.

מכאן ואילך חשנו אבודים בחלל הבין-כוכבי, בין מאה פלנטות בלתי נגישות, בחיפוש אחר הפלנטה היחידה האמיתית, זו שלנו, זו שרק היא לבדה הכילה את נופינו המוכרים, את בתינו מסבירי הפנים, את אהבותינו.

זו שרק היא הכילה... אומר לכם מהי התמונה שהצטיירה בעיני דמיוני, ושאוּלי תיראה ילדותית בעיניכם. אך בלב-לבה של הסכנה משמרים דאגות אנוש, והייתי צמא, והייתי רעב. אילו איתרנו את סיסנרוס, היינו ממשיכים במסענו בסיום התדלוק, ונוחתים בקזבלנקה, עם צינת הבוקר. נשלמה העבודה! נרי ואני היינו יורדים העירה. עם שחר אתה מוצא מסבאות קטנות שכבר נפתחות... נרי ואני היינו מתרווחים לנו בבטחה ליד שולחן, צוחקים על הלילה שחלף, למול הקרואסונים החמים והקפה ההפוך. נרי ואני היינו מקבלים מפת בוקר זו מן החיים. כך פוגשת האיכרה הזקנה את אלוהיה רק מבעד לאיקונין, קמע תמים, מחרוזת תפילה: יש לדבר אלינו בשפה פשוטה אם רוצים שנבין. כך נצברה עבורי חדות החיים בלגימה ראשונה זו, המבושמת והלוהטת,

* תחנת ביניים בקו דואר האוויר, בערך באמצע הדרך בין אגדיר לבין דקאר. בתקופת השלטון הספרדי בסהרה המערבית הייתה ויליה סִיסְנֶרוֹס בירת החבל המרכזי. כיום זוהי העיר דַאחְלָה בסהרה המערבית, בשליטת מרוקו (Villa Cisneros, Dakhla).

במהילה של חלב, קפה וחיטה, שדרכם הנך מתמזג עם האדמה כולה. מבין כוכבים רבים כל כך, לא היה אלא אחד שידע להתקין, לשירותנו, מנה ריחנית זו של סעודת שחר.

אולם מרחקים בלתי ניתנים לגישור הצטברו בין כלי השיט שלנו לבין אותה אדמה מיושבת. כל אוצרות העולם שכנו בגרגר אבק אחד שתעה בין גרמי השמים. והאסטרונוג נרי, שביקש לשוב ולגלותו, המשיך לשאת תחינתו אל הכוכבים.

באגרופו דחף פתאום את כתפיו. על הנייר שהגיש לי תוך כדי כך, קראתי: "הכול בסדר, אני קולט שָׁדֵר נהדר..." וחיכיתי בלב פועם שישלים העתקת אותן חמש או שש מילים שאמורות היו להצילנו. סוף-סוף קיבלתי אותה מֵתַת שמים.

היא נשלחה מקזבלנקה, שעזבנו ערב קודם. בשל עיכובים בתקשורת, השיג אותנו השדר לפתע, אלפיים קילומטר רחוק יותר, בין עננים לערפל, אבודים מעל הים. השדר היה מאת נציג המדינה בנמל התעופה של קזבלנקה. וקראתי: "מר דֶה סַנְט־אַקְזוֹפְרִי, נאלץ אני להעביר לפריז תלונה עליך; פניית פנייה קרובה מדי לסככות בצאתך מקזבלנקה." אמנם נכון שפניתי קרוב מדי לסככות. גם נכון שהאיש עשה את עבודתו מתוך כעס. הייתי מקבל טרוניה זו בהכנעה במשרד בשדה התעופה. אך זו השיגה אותנו במקום הלא נכון. היא צרמה בינות לאותם כוכבים נדירים מדי, מעל לאותו משטח ערפל, בתוך אותו טעם מאיים של ים. בירינו אחזנו את גורלותינו שלנו, את זה של הדואר ואת זה של ספינתנו, בעמל רב ניתבנו את דרכנו לחיים, והנה בא האיש הזה ומטיח בנו את טינתו הקטנונית. אך במקום שנכעס, חשנו, נרי ואני, צהלה גדולה ופתאומית. כאן היינו אנו האדונים, והודות לו גילינו זאת. כלום לא ראה על שרוולינו, רב-טוראי זה, כי היינו לסרנים? הוא הפריע לנו בחלומנו, עת היינו מהלכים בכובד ראש בין הדובה הגדולה לבין קבוצת כוכבי קֶשֶׁת, כאשר הדבר היחידי בגובה עינינו, שהיה בו כדי להדאיגנו, היא בגידה זו של הירח...

החובה המיידית, חובתה הבלעדית של הפלנטה שאיש זה הופיע בה, הייתה לספק לנו מספרים מדויקים לצורך חישובינו בין הכוכבים.

והללו היו שגויים. אשר לשאר הדברים, לפי שעה, לא נותר לפלנטה אלא לשתוק. ונרי רשם לי: "במקום להשתעשע בשטויות, טוב היו עושים אילו החזירו אותנו לאיזה מקום..." "הם" הכיל בשבילו את כל העמים שעל כדור הארץ, על הפרלמנטים שלהם, על הסנאטים שלהם, על צייהם, על צבאותיהם ועל קיסריהם. ובקוראנו שוב שדר זה של חסר דעת שהתיימר להתעסק אתנו, פנינו לעבר מרקורי.

מקרה מוזר ביותר הוא שהצילנו: הגיעה שעה, שבהקריבי בה כל תקווה להשיג אי-פעם את סיסנרוס ובפנותי בזווית ישרה לכיוון החוף, החלטתי לשמור על כיוון זה עד שייאזל הדלק. כך שמרתי על סיכויים מסוימים שלא לטבוע בים. לרוע המזל, מגדלורי התעתועים שלי משכו אותי, אלוהים יודע לאן. ועוד לרוע המזל, הערפל הסמיך שהיינו נאלצים, במקרה הטוב, להנמיך דרכו באמצע הלילה, הותיר לנו סיכויים מועטים לנחות על הקרקע ללא פגע. אך הבחירה לא הייתה בידי.

המצב היה ברור עד כדי כך שמשכתי בעצב בכתפי כשנרי העביר לי שדר אשר, שעה קודם לכן, היה בו כדי להצילנו: "סיסנרוס מחליטה לאכן אותנו. סיסנרוס מוסרת: שתיים-אחד-שש בספק..." "סיסנרוס לא הייתה עוד צפונה במחשכים, סיסנרוס התגלתה שם, ממשית, לשמאלנו. כן, אבל באיזה מרחק? פתחנו, נרי ואני, בשיחה קצרה. מאוחר מדי. היינו תמימי דעים. רדיפה אחר סיסנרוס רק תחמיר את הסיכונים להחטיא את החוף. ונרי השיב: "מכיוון שיש דלק לשעה אחת בלבד, נישאר בכיוון אפס-תשע-שלוש."

בינתיים ניעורו תחנות הביניים בזו אחר זו. בדו-שיח שלנו התערבו קולותיהן של אגדיר, קזבלנקה ודקאר, תחנות האלוט של כל אחת מערים אלה הזעיקו את שדות התעופה. מנהלי שדות התעופה הזעיקו את החברים, ואט-אט התכנסו כל אלה סביבנו כמו סביב מיטתו של חולה. חום מיותר, ובכל זאת, חום. עצות חסרות תועלת, אך חביבות כל כך.

ולפתע פרצה טולוז. טולוז, ראש הקו שאבד אי-שם, במרחק ארבעת-אלפים קילומטר. טולוז תפסה מיד את מקומה בינינו, וללא הקדמות: "האם המטוס שלכם הוא ה-F... (שכחתי מה היה מספר המטוס)?"

”כן.”

”אז יש לכם עוד דלק לשעתיים. המכל במטוס זה איננו מכל סטנדרטי. פנו לכיוון סיסנרוס.”

הנה כך משנים ומעשירים אילוצי המקצוע את העולם. אין צורך אפילו בלילה שכזה על מנת שטייס בקו דואר יגלה משמעות חדשה בחזיונות הישנים. הנוף החדגוני, המתיש את הנוסע, אחר הוא בעיני הצוות. אותו גוש עננים הסוגר על האופק שוב איננו תפאורה עבורו: הוא עתיד לעורר את שריריו ולהציב בפניו בעיות. הצוות כבר מביא אותו בחשבון, מודד אותו, שפה של ממש קושרת את אנשיו זה לזה. הנה ראש צוק, רחוק עדיין: אילו פנים יגלה? לאור ירח, משמש הוא נקודת ציון נוחה. אך אם הטייס טס כעיוור, מתקן בקושי את סטייתו ומטיל ספק במיקומו, יהיה ראש הצוק לחומר נפץ, הוא ימלא באימו את הלילה כולו, בדומה למוקש בודד השט מתחת לפני המים, נישא מפה לשם על ידי הזרמים, ומחבל בים כולו.

כך גם פושטים ולובשים צורה האוקיינוסים. לגבי נוסעים רגילים נשאתר הסערה בלתי נראית: בהסתכלות מגבוה כל כך, אין לגלים כל תבליט, וצרורות הקצף נראים דוממים. רק כפות תמרים גדולות ולבנות נפרשות, חרוצות עורקים ודבלולים, לכודות בכעין מקפא. אך הצוות מעריך כי כאן אסורה כל נחיתה. כפות תמרים אלה משולות בעיניו לפרחים ארסיים גדולים.

וגם כאשר הטיסה מתנהלת כסדרה, הטייס טס אי-שם, בקטע הקו שלו, אינו צופה באיזה מחזה סתמי, צבעים אלה של האדמה והשמים, עקבות אלה של רוח על פני הים, עננים זהובים אלה של בין ערביים, אין הוא מתפעל מהם אלא מהרהר בהם. בדומה לאיכר המסייר באחוזתו וחווה מראש, על פי סימנים, את מהלך האביב, את איום הקרה, את בוא הגשם, כך מפענח גם הטייס המנוסה סימני שלג, סימני ערפל, סימני לילה רוגע. המכונה שנראתה בתחילה כאילו היא מרחיקה אותו מבעיות הטבע הגדולות, כופפת אותו אליהן עוד ביתר שאת. לכדו, באמצע בית הדין רחב הידיים ששמי הסערה מציבים בפניו, נלחם הטייס על הדואר שלו מול שלוש אלוהויות של הטבע: ההר, הים והסופה.

שקי הדואר, שהוא אחראי עליהם, מאוחסנים בתא המטען האחורי. הם הם המסד לעקרונות הדת של אומנותו, הלפיד אשר, במירוץ האווירי הזה, נמסר מרץ אחד למשנהו. אין זה משנה אם באמתחתם שרבוטי סוחרים או להגי אוהבים. ייתכן שהעניין אשר הצריך את קיומם כלל אינו מצדיק את הסתבכות האדם בסערה; אבל ידוע לי למה הם הופכים מעת שהופקדו בידי הצוות, או כמקובל לומר, עברו לשליטתו. לצוות לא אכפת כהוא־זה מהבנקאי או מהסוחר. אם באחד הימים יתרסק הצוות אל מצוק, לא למען הסוחרים הוא נהרג, אלא למען הצוות להוראות, שעטר הילה נאצלת לשקי הדואר, מעת שהועמסו על המטוס. מה שמעניין אותנו בעצם אינן ההוראות, אלא האנשים שנוצקו לתבנית בעטיין.